

SHAXS SHAKLLANISHIDA IDROK XUSUSIYATLARING AHAMIYATI

Hasanova Ruxshona

Termizda davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: *Bu maqola idrok haqida umumiy tushuncha, idrok turlari va ahamiyati haqida fikr yuritiladi.*

Kalit sózlar: *idrok, realligi, tassavur , ijodiy, qobiliyat, obraz, tafakkur, sezgi.*

Biz hayotimizda bo‘lib turgan voqea hodisalarni ko‘ramiz va eshitamiz va uni ongimizda idrok qilamiz. Narsalarning ayrim xossalarini sezamiz ayrimlarini esa idrok qilamiz. Masalan biz yeydigan ovqatning, ovqat ekanligini idrok qilamiz shu bilan birga shirin yoki bemazaligini xam sezamiz.

Idrok - inson miyasining umumlashtiruvchi faoliyatiga asoslangan. Bu jarayonda kishining tajribasi bilim tafakkurning faoliyati va boshqalar xam ishtirok etadi. Shuning uchun ham kishilar ayni bir narsa yoki hodisalarni yoshlari , turmush tajribalari, kasblari, xarakteri va qiziqishlaridan ko‘rinadigan shaxsiy xususiyatlariga qarab turlicha idrok etadilar. Idrokning muhim xususiyatlaridan biri bu uning barqarorligidir. Inson bir vaqtda idrok qilgan narsasini o‘z xotirasiga saqlab qolish va tiklash qobiliyatiga ega. Agar biz idrok qilayotganimizda xotira ishtirok etmasa u mazmundor bo‘lmaydi. Idrok qilayotgan narsamizni o‘tgan voqealar bilan taqqoslab chiqib kengaytirilgan holda fikrlaymiz .Biz televizorda ko‘rgan birorta kinomizni yana qayta ko‘rib qolsak , uning voqealarini qanday ro‘y berishini oldindan idrok qila olamiz. Biz avtobus kutayotganimizda uning soat nechida shu yerdan o‘tishini, qancha vaqtda yetib borishini xam bevosita idrok qilamiz. Chunki bu hodisa kundalik hayotimizda takrorlanuvchi hodisadir. Xotiramizda muxrlanib qolgan. Yuqorida aytib o‘tganimizdek idrok qilishda xotira muhim ro‘l o‘ynaydi.

Biz biror voqea - hodisalarni idrok qilayotganimizda uning psixik jarayonlariga xam bog‘liq bo‘lar ekan. Inson kayfiyatsiz va tabi xira vaqtda xatto tabiat manzaralari xam allaqanday so‘ngidek ko‘rinadi. Ammo vaqti chog‘ vaqtda u butunlay boshqacha ko‘rinadimi. Narsalarni idrok qilamizda unda qandaydir shakllar boshqa narsalarga o‘xshatib idrok qilamiz. Masalan osmondagi yulduzlarga qarab ularning yetti raqami bo‘lib turgandek ko‘rinadi. Bu hodisa hayolan idrok qilayotgandek ko‘rinadi. Idrok qilish jarayonida odam sezgi organlari orqali olayotgan ma‘lumotlar ta‘sirida turli farazni ilgari

suradi. Idrok sezgilarga nisbatan murakkab va mazmundor, psixik jarayon bo‘lib hisoblanganligi sababli ruhiy holatlar, hodisalar, xususiyatlari, xossalari va inson ongining yaxlit mazmuni egallagan bilimlar, tajribalar, ko‘nikmalari bir davrning o‘zida namoyon bo‘ladi.

Idrokda odam shunchaki eshitmaydi balki tinglaydi. Tasavvur idrok turlariga kiruvchi bo‘lib idrok qilgan narsamizni obrazini kelitirish xamdir. Maktabda astronomiyadan dars beradigan o‘qituvchimiz quyosh sistemasida 8 ta sayyora aylanib yuradi deb aytsa bu hodisa tafakkurimizda xam shakllanadi. Bu harakatda tasavvurli idrok qilish sodir bo‘ladi. Oddiygina misol o‘qituvchimiz insho mavzusini “Ona” deb qo‘ysalar. Birinchi bo‘lib ko‘z oldimizda bizning mehribon onalarimiz gavdalanadi. Buni xam biz tasavvurli idrok deb aytamiz. Biz o‘zimizni vaqtimizni taqsimlab idrok qila olamiz. Ovqatni qancha vaqtda pishib bo‘lishini va qancha vaqtda uy ishlariga ulgurishimizni xam idrok qilamiz. Biror narsani noto‘g‘ri idrok qilishimiz alluziya deb ataladi. Masalan bir bir xil kg vazindagi paxta bilan temirni ikki qo‘limizda ko‘tarib tursak temir og‘irdek tuyuladi vaxolangki bu ikkisi teng vazinli edi. Demak biz temirni og‘ir jism ekanligini idrok etmoqdamiz. Idrokni nomoyon qilishda nutq katta ahamiyatga ega.

Chunki biz ko‘rib eshitib idrok qilayotganimizni nutqimiz orqali boshqalarga yetkazamiz. Idrok ixtiyoriy va ixtiyorsiz turlarga bo‘linadi. Ixtiyoriy idrok hayolimizning bir joyida jamlangan xolda faqat shu narsaga etibor beramiz. Ixtiyorsiz idrok esa ko‘pincha yosh bolalarda kuzatiladi chunki ular bir narsani boshqa bir narsaga bog‘lab chalg‘ib ketadigan bo‘lishadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. P.I.Ivanov.M.E.Zufarova Umumiy Psixologiya
2. G‘oziyev E “Umumiy psixologiya” 1-kitobi Toshkent 2004
3. Ashurova, S. F., & qizi Karimova, M. N. (2023). OILADA O‘SMIRLARNING SOG‘LOM TURMUSH TARZI VA OILAVIY HAYOT HAQIDAGI TASAVVURLARI SHAKLLANISHINING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK OMILLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(5), 363-368.
4. qizi Ashurova, S. F. (2023). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI PSIXOLOGIK VA PEDAGOGIK QO‘LLAB-QUVVATLASHDA PSIXOLOGIK XIZMATNING O‘ZIGA XOS JIHATLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(9), 418-421.
5. qizi Ashurova, S. F. (2023). OILADA YOSHLARNING SOG‘LOM TURMUSH TARZIGA MUNOSABAT SHAKLLANISHINING PEDAGOGIK-

PSIXOLOGIK OMILLARI MUAMMO SIFATIDA. Educational Research in Universal Sciences, 2(10), 32-35.

6. Иманов, Б., & Имонова, М. (2021). Развитие творческих способностей учеников при выполнении проблемных экспериментов по физике с помощью инновационных технологий. Общество и инновации, 2(2), 222-227.

7. Imonova, M. B. (2023). Oila tinchligi–jamiyat faravonligi asosi. Finland academic research science publisher, 1148-1151.

8. qizi Imonova, M. B. (2023). MUSIQANING INSON HISSIYOTIGA TASIRI. Results of National Scientific Research International Journal, 2(3), 156-161.

9. Имонова, М. (2023). Musiqiy tarbiya–qudratli quroldir yohud musiqiy tarbiyaning shaxs shakllanishiga tasiri. Современные тенденции психологической службы в системе образования: теория и практика, 1(1), 35-37.

10. Имонова, М., & Таджиева, Д. (2023). Boshlangich sinf oquvchilarida milliy tarbiyani pedagogik va psixologik rivojlanishi qonuniyatlari. Современные тенденции психологической службы в системе образования: теория и практика, 1(1), 74-76.

11. Иманова, М. Б. (2021). ШАХС ХАРАКТЕРИ АКЦЕНТУАЦИЯСИ ВА ДЕСТРУКТИВ ХУЛҚ-АТВОР. Academic research in educational sciences, 2(11), 1399-1403.

12. Imanov, B. (2023). NEGATIVE FACTORS AFFECTING THE QUALITY OF EDUCATION AND WAYS TO ELIMINATE THEM. Science and innovation, 2(B3), 355-358.

13. Имонова, М. Б. (2023). ВАЖНОСТЬ СЕСТРОВЫХ ОТНОШЕНИЙ В ЛИЧНОМ РАЗВИТИИ. FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES, 2(22), 120-123.

14. Imonova, M. B. (2023). Causes of Suicide Tendency in Adolescents. Journal of Discoveries in Applied and Natural Science, 1(1), 62-67.

15. Иманов, Б., & Иманова, М. Б. Қ. (2021). ДАРС ТУЗИЛМАСИ ВА УНГА ТАЙЁРГАРЛИК. Academic research in educational sciences, 2(5), 1158-1162.

16. Имонова, М. Б. (2023). РОЛЬ ОТНОШЕНИЯ СИБЛИНГА В ПРОБУЖДЕНИИ МОТИВОВ ОБУЧЕНИЯ ДЕТЕЙ. Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры, 3(10), 101-104.

17. qizi Karimova, M. N., & Ashurova, S. F. (2023). PROFESSIONAL TA'LIMDA TAHSIL OLAYOTGAN QIZLARNI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASH VA ULARDA SOG 'LOM TURMUSH TARZINI

SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK ASOSLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(5), 369-373.

18. Karimova, M. (2023). QIZLARNING MUHABBAT BORASIDAGI TASAVVURLARINING OILA MUSTAHKAMLIGIGA TA’SIRI. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 3(2).

19. Ne’Matullayeva, S. (2022). MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA O ‘YIN TERAPIYASINI QO’LLASHGA OID QARASHLAR. Science and innovation, 1(B4), 444-449.

20. Nematullaeva, S. (2023). DEVELOPING COMMUNICATION SKILLS IN PRESCHOOL CHILDREN THROUGH GAME THERAPY. Horizon: Journal of Humanity and Artificial Intelligence, 2(4), 86-88.

21. Ne’matullayeva, S. (2022). Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida oyin terapiyasini qo’llashda innovatsion usullar. O ‘zbekiston milliy universiteti xabarlari, 1(6).

22. Nematullaeva, S. (2023, April). The role of play therapy in a child's life. In Academic International Conference on Multi-Disciplinary Studies and Education (Vol. 1, No. 1, pp. 9-10).

23. Неъматуллаева, С. Х. (2023). Влияние Игровой Терапии В Формировании Личности Детей. Central Asian Journal of Literature, Philosophy and Culture, 4(2), 31-33.

24. Нематуллаева, С. (2023). Maktabgacha yoshdagi bolalarning shaxs sifatida kamolotida o’yin terapiyasining ahamiyati . Современные тенденции психологической службы в системе образования: теория и практика, 1(1), 43–46. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/psychological-service-education/article/view/23475>

25. qizi Ne’matullayeva, S. X., & Ulug’bek qizi Abduqahhorova, M. (2023). BOLA SHAXSINING RIVOJIDA O ‘YIN TERAPIYASINI QO ‘LLASH SHART-SHAROITLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(9), 341-344.

26. Ne’matullayeva, S. (2022). PERSPECTIVES ON THE USE OF PLAY THERAPY IN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS. Science and Innovation, 1(4), 444-449.

27. Норбошева, М. А. (2023). КЛАССИФИКАЦИЯ МОТИВОВ УЧЕНИЯ. Educational Research in Universal Sciences, 2(5), 255-258.

28. НОРБОШЕВА, М. А. (2020). Отражение Национальных Ценностей В Национальных Играх. ECLSS Online 2020b, 312.

29. Нарбашева, М. А. (2021). Развитие компетентности у педагога дошкольных образовательных организаций. Наука и образование сегодня, (7 (66)), 65-66.

